2.1. MS 2. YÜZYIL-MS 15. YÜZYIL FELSEFESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

MS 2-MS 15. yüzyıl felsefesi, Hristiyanlığın yayılmasıyla başlayan ve 7. yüzyıldan itibaren İslamiyet'in de katılmasıyla dine dayalı bir şekilde 15. yüzyıla kadar devam eden süreçte yapılan felsefelerden oluşur (Tablo 2.1, Tablo 2.2). Bu dönemde Hristiyan felsefesi düşünürlerinin çoğu aynı zamanda din adamıdır. İslam felsefesi düşünürlerinde ise böylesi belirgin bir ayrımdan söz etmek hatalı olur. Çünkü İslam felsefesi, din adamlarının yanı sıra başka düşünürler tarafından da yapılmıştır.

Tablo 2.1: Hristiyan Felsefesi Düşünürleri ve Filozofları

HRİSTİYAN FELSEFESİ DÜŞÜNÜRLERİ VE FİLOZOFLARI — MS 150–1400

Cellemens	(Selemens)	(150-215)
Tertullian	(Turtalyın)	(155-240)
Augustinus	(Agistinus)	(354-430)
Boethius	(Boyetus)	(480-524)
Erigena	(Ercina)	(810-877)
Anselmus	(Anselmus)	(1033-1109)
Aquinalı Thomas	(Akinalı Tamıs)	(1225-1274)
Ockhamlı William	(Okhamlı Vilyım)	(1285-1349)

Tablo 2.2: İslam Felsefesi Düşünürleri ve Filozofları

İSLAM FELSEFESİ DÜŞÜNÜRLERİ VE FİLOZOFLARI — MS 800–1500

El Kindî	(801-866)
Fârâbî	(871-951)
İbn Sînâ	(980-1037)
Gazâlî	(1058-1111)
İbn Rüşd	(1126-1198)
Mevlânâ	(1207-1273)
Hacı Bektâşi Velî	(1209-1271)
Yûnus Emre	(1238-1321)
İbn Haldun	(1332-1406)

MS 2-MS 15. yüzyıl felsefesinde inanç ve akıl ilişkisi, felsefenin din ile etkileşimi sonucunda oluşan bir anlayışı sergiler ve dönemin her düşünsel temasında kendini gösterir. Ortalama bin yıllık bir tarihsel dönemde felsefe ile din yoğun bir şekilde etkileşim göstermiştir. Bu çağda özellikle inancın pekiştirilmesi amacıyla felsefeye başvurulmuş ya da inanca zarar verdiği düşüncesiyle felsefe dışlanmıştır. Bu açıdan dönem boyunca felsefe teolojiye (ilahiyat) yaklaşmış, çoğunlukla onun bir parçası olarak görülmüş ve genel olarak inanç konularının akılsal kanıtlamalarında araç konumuna gelmiştir.

Bu dönem felsefesi, tek bir bütün oluşturmaktan çok kendi içinde dönemsel ve coğrafi farklılıklar taşımaktadır. Hristiyan felsefesi, 2. yüzyıldan 15. yüzyıla kadar Patristik ve Skolastik dönem olarak sınıflandırılmıştır. İslam felsefesi ise 7. yüzyıldan itibaren görülmeye başlamış ve bütün dönem boyunca devam etmiştir. Her iki felsefi yaklaşım da aynı zaman diliminde benzerlik ve farklılıklar barındırmıştır. Dine dayalı felsefe yapmaları benzerliklerini gösterirken İslam felsefesinin bilimsel faaliyetlerle birlikte gelişim ve ilerleme kaydetmesi aralarındaki temel farkı gösterir.

Hristiyan ve İslamiyet dini öğretilerinin felsefi birikimle kaynaşması, MS 2-MS 15. yüzyıl felsefesinin kaynağını oluşturur. Örneğin insan ruhunun ahlaki gelişimini kendi sisteminin temel parçası yapan Platon, en yüksek iyiyi arama noktasında Hristiyan filozofların ilgisini çekmiş ve onu Hristiyanlığı savunmak ve yaymak için kullanmıştır. Özellikle Platon'un ruhun ölmemesi hatta tekrar dirilebilmesi fikri, Hristiyanlıktaki diriliş fikrini desteklediği için bu eğilimi sağlamıştır.

Epikürosçuluğun mutluluk için dünyevi hazlardan uzak durulması gerektiği düşüncesi, bu dönem felsefesinde dinsel bir hayatın temeli olarak düşünülmüştür. Diğer bir taraftan Platon felsefesinin etkileri ile oluşan ve Yeni-Platonculuk adı verilen Plotinos felsefesi, "Tanrı" ve "ruh" kavramları konusunda bu dönem felsefesini etkilemiştir. Yine aynı şekilde Aristoteles mantığı özellikle Tanrı'nın varlığına yönelik akılsal kanıtlamalara destek olmuştur. Stoa öğretisi; ahlak, istenç (irade) konularında bu dönem felsefesini etkileyen diğer bir felsefedir.

Ancak Hristiyan felsefesi ve İslam felsefesi, kendinden önceki felsefelerin devamı niteliğinde değildir. Her ne kadar onlardan etkilense de kendine has karakteristik özellikleri vardır.

Uygulama

Aşağıdaki metni okuyup metinden hareketle verilen soruyu cevaplayınız.

STOA AHLAKI

MÖ 300 civarlarında kurulan Stoa felsefe okulunun kurucusu Kıbrıslı Zenon'dur. Bu felsefe, Epiktetos ve Marcus-Aurelius gibi öne çıkan filozoflarla birlikte MS 3. yüzyıla kadar etkisini Roma'da sürdürmüştür (Görsel 2.1). Ahlak alanına ait düşünceleri Hristiyan felsefesini etkilemiştir.

Görsel 2.1: Marcus Aurelius

Stoa felsefesine göre doğanın kendi yasaları içinde işleyişi vardır. İnsan da bu işleyişe tabidir. İnsan, kendi dışında gelişen olayları değiştirebilme gücüne sahip değildir. Ama doğa karşısında özgür olmasa da insanın iyiyi seçme özgürlüğü vardır. Stoacılığa göre mutluluk, iyinin seçilmesiyle olur. Hayatta iyi olan şey ise erdem ve buna bağlı olarak şekillenen davranışlardır. Kötü olan ise içinde erdemsizliğin barındığı her türlü yaşayıştır. Stoa düşüncesi içinde insanlar arasında bir ayrım yoktur. Alt-üst, zengin-fakir vb. hiçbir statü, insanlar arasında eşitliği bozamaz. Bu ayrımın olmadığını gösteren en iyi örnek, bünyesinde Marcus Aurelius gibi imparator filozof (Marcus Aurelius, MS 161-180 Roma İmparatoru) ile Epiktetos gibi köle filozofları bulundurmasıdır. Stoacılığın özellikle bu düşüncesi Hristiyan dinini etkilemiştir.

Komisyon

Soru

Hristiyanlığın Roma'da yayılmasında Stoa felsefesinin ne gibi etkileri olmuştur? Açıklayınız.

....

....